

NGĀ TIKANGA MATATIKA MŌ NGĀ POUAKO WHAI TIWHIKETE WHAKAAKO

EDUCATION COUNCIL
NEW ZEALAND | Matatū Aotearoa

E hāngai ana hoki Ngā Tikanga Matatika nei ki ērā pouako kua Herea te Mana Whakaako.

1 WHAKAMANATIA TE ĀKONGA

ME NGANA NGĀ POUAKO:

Ko te herenga ngaio matua o ngā pouako whai tiwhikete whakaako, ko te herenga ki te hunga e whakaakongia ana e rātou. Ka whakaturia te āheitanga o ngā ākonga katoa ki te whakaaro, ki te mahi hoki mā te whai haere i te whanaketanga o tōna ake motuhaketanga me te ngana ki te akiaki i tētahi whakaarotanga whai mōhio e pā ana ki ngā tino uara o tētahi porihanga manapori

- a) ki te whanake, ki te pupuri hoki i ngā hononga ngaio me ngā ākonga, i runga anō i ngā painga e tika ana mō aua ākonga
- e) ki te whakarite i ā rātou mahi ngaio i runga anō i ngā akoranga ngaio e haere tonu ana, i runga anō i ngā mātauranga pai rawa atu e wātea ana, ko ērā e pā ana ki ngā kai o ngā marautanga me ngā tikanga akoako, tae noa ki ō rātou mōhiotanga ki te hunga e whakaako nei rātou
- h) ki te tāpae kaupapa ako i runga i te tirohanga whaimōhio, tirohanga whārite hoki
- i) ki te whakatenatena i ngā ākonga kia hōhonu te whakaaro mō ngā take pāpori tāpua
- k) ki te whai whakaaro mō ngā akoranga rerekē e hiahiatia ana e ngā ākonga kanorau
- m) ki te whakatairanga i te oranga tinana, oranga kare ā-roto, oranga pāpori, oranga hinengaro, oranga wairua hoki o ngā ākonga
- n) ki te tiaki i te noho muna o ngā mōhiotanga kua puta e pā ana ki ngā ākonga, i runga i te āhua o ngā ratonga ngaio, kia hāngai hoki ki ngā tikanga ture

2 WHAKAMANATIA TE WHĀNAU

I RUNGA I TE ĀHUA O NGĀ MĀTUA/KAITIAKI ME NGĀ WHĀNAU O NGĀ ĀKONGA, KA NGANA NGĀ POUAKO:

E āhukahuka ana ngā pouako kei te mahi tahi rātou me ngā mātua/kaitiaki me te whānau o ngā ākonga, ki te whakatenatena i a rātou kia kaha uru ki roto i ngā mahi whai mātauranga mō ā rātou tamariki. E aro ana rātou ki te mana o ngā kaitiaki ki te whai tohutohu e pā ana ki te oranga me te haere whakamua o ā rātou tamariki, ā, me tā rātou kauanuanu hoki i te mana ture o ngā mātua, ahakoa me hāngai ngā whakataunga ngaio ki tērā e whakaarohia ana he pai ake mō ngā ākonga

- a) ki te whakauru i a rātou ki roto i ngā kōrero e pā ana ki te oranga me te mātauranga o ā rātou tamariki
- e) ki te whakatū hononga tuwhera, hononga pono me te noho kauanuanu hoki
- h) ki te whakaute i tō rātou noho tūmataiti
- i) ki te whakamana i tō rātou āhei atu ki nga kōrero whānui mō ā rātou tamariki, hāunga anō ngā wā tērā ka puta he hua kino ki te tamaiti i te whakamōhiotanga atu

3 WHAKAMANATIA TE HĀPORI

I RUNGA ANŌ I NGĀ HERE KI TE PORIHANGA, KA NGANA NGĀ POUAKO:

Ka whakatauhia e te hāpori te mana me te haepapa ki ngā pouako tae noa ki te wawata mā rātou e āwhina ngā ākonga mō te noho whānui ki te ao hurihuri nei

- a) ki te kaha tautoko i ngā kaupapa here me ngā hōtaka e whakatairanga ana i ngā kaupapa whakaōritenga mō te katoa
- e) ki te mahi whakahoahoa ki te whanake kura, whanake pokapū hoki e whakatauhia ai ngā manapori whakaaro rangatira
- h) ki te whakaako, ki te whakatauhia hoki i ngā uara pai e mōhiotia whānuitia ana i roto i te porihanga, me te whakatenatena i ngā ākonga kia whakamahia, kia whakaaro nui hoki mō te hōhonutanga o aua uara

4 WHAKAMANATIA TĒNEI MAHI NGAIO

HEI WHAKATUTUKI I Ō RĀTOU HAEPAPA KI TE ŪMANGA WHAKAAKO, ME NGANA NGĀ POUAKO:

Nā runga i te whakapono ka whaimana te kounga o ngā ratonga o te mahi whakaako ngaio ki te motu me ōna tāngata, me kaha tonu ngā pouako ki te whakarite, ki te whakapiki anō hoki i ngā paerewa ngaio, ki te whakatairanga ao e akiaki ana kia ngaio tonu ngā whakataunga, me te whai āhuatanga e taea ai te kukume tāngata whai pono ki ngā ūmanga mātauranga

- a) ki te kōkiri i ngā whai takenga o te ūmanga whakaako mā ngā mahi matatika, tōtika hoki
- e) ki te whai whakaaro he ākonga anō rātou, ā, me whai tonu i ngā whanaketanga ngaio
- h) ki te noho pono i ngā wā tuku tauākī e pā ana ki ō rātou tohu me ō rātou matataunga
- i) ki te whaiwāhi ki te whanaketanga me te whakatairanga i ngā kaupapa here mātauranga tōtika
- k) ki te whai wāhi ki te whanaketanga o tētahi ahurea tuwhera, ahurea ngaio huritao
- m) ki te whakaaro nui mō ngā hoamahi me ngā tāngata whaipānga, me te mahi ngātahi me rātou ki te whakapakari i ngā akoranga a ngā ākonga
- n) ki te āwhina i ngā tauhou ki tēnei mahi ngaio
- ng) ki te whakaute i ngā mōhiotanga muna e pā ana ki ngā hoamahi engari, me whāki mehemea e hiahiatia ana i raro i te ture, ā, e whaikōko ana rānei ki tētahi take ngaio
- o) ki te whakaputa kōrero mehemea kei te kaha takahia e tētahi o ō hoamahi Ngā Tikanga Matatika, nā runga i tōna whanonga

Epūmau ana ngā pouako whai tiwhikete whakaako ki te whakaako i Aotearoa, kia eke ki ngā tihi paerewa o te ratonga ngaio i roto i ngā mahi whakatairanga i ngā akoranga ki te hunga e whakaakongia ana, ā, me te mahara ki te taumata ako o te ākonga, tōna ahurea, tōna ira tangata, tōna pakeke me tōna pakaritanga hoki.

Ka kawea tēnei mahi uua, ngaio hoki, i te taha o ngā hoamahi, i te taha o ngā ākonga, o ngā mātua/kaitiaki me ngā whānau, tae noa ki ngā tāngata o te hapori whānui.

Ka arahina ngā taunekeneke ngaio a ngā pouako e ngā mātāpono e whā:

MANA MOTUHAKÉ

ki te whakaaro ki ngā tika o te tangata, kia whakanuia, kia whakawawaohia hoki

TE TIKĀ

ki te toha i te mana me te ārai i ngā hara tūkinō i te mana

HAEPĀPA TAURIMA

ki te mahi pai, ki te whakaiti i ngā wharanga ki ētahi atu

TE PONO

kia noho pono ki a koe anō me ngā tāngata katoa

Me hāngai te whakamahi o Ngā Tikanga Matatika ki ngā tikanga o te ture, me te herenga hoki kei runga i ngā pouako ki te whakahōnore i te Tiriti o Waitangi mā te aro pū ki ngā tikanga me ngā wawata o te Māori i runga i tōna karanga hei tangata whenua.